

FINN FILMNAPOK

Északi szivárvány

SZALKAI RÉKA

HATODIK ALKALOMMAL RENDEZTÉK MEG A FINN FILMNAPOKAT A TOLDI MOZIBAN.

A Toldi honlapján úgy hirdette meg az eseményt: emberség, elfogadás és empátia, és ez a szlogen igen csak találó volt a filmekre is. Míg szinte minden alkotásban visszaköszöttek ezek a fogalmak, addig hihetetlen változatosság jellemezte a műveket: volt dokumentumfilm, könnyed Barbie-komédia, abszurd képregény-történet és kemény családi dráma is. Nem véletlen, hogy 2015-ben már a finn mozis piac harminc százalékát uralták a hazai alkotások – Európában ekkor a második legjobb eredmény volt ez egy nemzeti filmgyártás számára: van mit nézni az ezer tő országában.

A magyar nézőnek, ha finn filmet említünk, Kaurismäkiék jutnak eszünkbe: a sikeresebb (s valljuk be, jobb filmeket is készítő) Aki, valamint kevesebb kritikai elismerést arató öccse, Mika: ezen próbált változtatni az idei Finn Filmnapok. A többi finn filmes persze nem csak nálunk ismeretlen, még a nagy nemzetközi filmes mustrák sem bővelkednek finn filmekben. Igaz, a trend azért kezd megváltozni. Tavaly nyerte el az ifjú Juho Kuosmanen az Un Certain Regard-szekció fődíját Cannes-ban, majd az *Olli Mäki legboldogabb napja* kapta meg az Európai Filmakadémia Felfedezettjének járó kitüntetését 2016 decemberében - ez az új finn film egyik legnagyobb sikerének is számított. Erre persze megint egy Kaurismäki-dicsőség jött, méghozzá Akié: idén a legjobb rendezőnek járó berlini Ezüst Medvét, a magyar migránspolitikát sem kímélő, ugyanakkor a mester jellegzetes humorát is megcsillogtató *A remény másik oldala* nyerte el.

A teltházaz vetítésekkel futó rendezvény meglepő módon egy dokumen-

tumfilmmel indult. A *Pixadores* című alkotás fesztiválcíme nem véletlenül portugál szó, hiszen főszereplői brazil származásúak (falgraffitizők – rájuk utal a cím is tehát), s az egész filmben egy jelenet sem forgott Finnországban. A fiatal rendező, Amir Escandari Iránban született, hétéves korában azonban szüleivel az ország elhagyására kényszerültek, jugoszláv menekülttáborok után kerültek Finnországba, ahol menedéjogot kaptak. Amir egyetlen kincse egy szupernyolcas kamera volt, mellyel sokkoló kisfilmeket kezdett el készíteni: hányattatott gyerekkorának köszönhetően az elidegenedés, a nyomor s a szegények helyzete érdekelte leginkább. A *Pixadores* legnagyobb erőssége tehát; a rendező-operatőr Escandari teljes mértékben szimpatizál a brazil graffitisekkel s ennek megfelelően nemcsak, hogy szinte minden pillanatukat igyekszik megörökíteni, hanem szeretettel és megértéssel fordul feléjük. Ha kell, együtt is szőfőzik velük a sebesvonalok tetején, amely mondanunk sem kell, nem éppen veszélytelen mulatság. A film tendenciózusan mutatja be, hogy nem tudnak hasznót húzni a favallák gyermekei egy berlini meghívásból, ahol is, az olykor több tíz méteres magasságokba felskiccelt krikszkrakszaikat esztétikai elemzés alá vetik egy nemzetközi kultúreseményen. De hogy is szerepelnek ők ott: vásári bohócok vagy éppen a nyomornegyedek mélyéről felemelt kiválasztottak?

A másik dokumentumfilm rendezőjének a neve sem hangzik éppen finnesen, de Juan Reina már Helsinkiben született, s afrikai projektjei után visszatért a szülőföldjére filmezni. A *Merülés az ismeretlenbe* négy bűvárról

szól, akik nem nyugszanak bele, hogy két barátjuk nemhogy vízbe fulladt egy norvégiai barlang mélyén, hanem a hatóságok még kockázatosnak is ítélték a holttestek felhozatalát. A barátok az írott joggal szembezállnak, hogy az emberi törvényeknek megfeleljenek: saját életük kockáztatása árán is felhozzák a holttesteket, hogy bajtársaikat méltó módon eltemethessék. E magasztos tartalmat sajnos igencsak szárazon, mondhatni híradószinten sikerült megragadnia a rendezőnek, ami azért is kár, mert az emberi és vízbéli mélységek sodrában elhaladt számos olyan stratégiai pont mellett, mely a filmnek külön erőt kölcsönözhetett volna. Mint például a norvég rendőrség már-már groteszkbe hajló érdektelensége.

Ville Jankeri rendező *A hozományvadászban* régi komédiák alapjaira épített: a főhősök közül mindenki más, mint aminek látszik. A szőke Barbie-figura Marja például kuponokkal próbál meg kifizetni egy vacsorameghívást, mellyel imponálni akar Olavinak, mikor kiderül, hogy a fiú mégsem csak egy egyszerű bútorszállító, hanem gyártulajdonos sarj, milliók örököse. (Éljen a női egyenjogúság, e filmben bizony a nő a hozományvadász.) A fiatalok természetesen egymáséi lesznek, s már a lány se (csak) a pénzéért marad a fiúval, hanem igazából bele szeret. Jankeri ügyesen reagált filmjében a huszonegyedik század trendjeire, a tweeter, facebook, instagram és egyéb internetes örületek kavalkádjában Marjának is saját divatblogja van, s ennek megfelelően időnként a mozivászon képernyőjét is ellepik a kommentek, bejegyzések s posztolt képek.

Ha *A hozományvadász* kedvesen szórakoztat, akkor abszurdan volt vicces a másik igazi fiatalos komédia, a *Lovemilla* (rendezte: Teemu Nikki). Nem elég, hogy a hősnő, Milla szülei alkoholisták, barátja belebolondul a robottá válásba, amire önbizalomhiány okán adta a fejét, hiszen úgy gondolta, vaskarokkal majd jobban tetszik a barátnőjének. Erre a költséges hobbira költik minden pénzük, majd a munkahelyük, s kis híján a kapcsolatuk is rámege. A film híven kíséri a sztori abszurditását, a szülők minden egyes lerészegedéssel zombivá válnak, más-kor tündérmese-musicalben találjuk magunkat. Milla a végén visszazserzi

barátja hús-vér szívét, s visszateszi a fémszerv helyébe, így újra egymásra találunk – teljes a happy end e kortárs finn Őz-történetben. A film tanulsága egyszerű: légy elégedett önmagaddal, s ember mivoltoddal, különben könnyen megjárhatod.

A filmhét harmadik fiatalokról szóló filmje Esa Illi *A többi lány* című alkotása, melyben négy érettségi előtt álló lánnyal, és életük legfontosabb eseményeivel ismerkedünk meg ebben az igencsak kritikus életkorban (abortusz, külföldi távkapcsolat majd szerelmi bánat, leszbikus coming out és én-vagyok-a-dagi-lány-aki-senkinék-sem-kell-komplexus). A film valós történeteken alapul – 2011-ben négy 18 éves helsinki lány egy évig videónaplót vezetett az életéről, s ezek felvett jeleneteiből szemezgetett Illi. *A többi lány* pont ezért ugyanakkor semmi többet, mélyebbet, izgalmasabbat nem mutat be a valóságnál. Mindenesetre e nem túl ambiciózus küldetését kedves humorral teljesíti, s a nézőkben felébrednek a nosztalgikus érzések, milyen jó is volt 18 évesnek lenni.

Szintén igaz történeten, s az abból megírt regényen alapul (szerzője Katja Kettu) *A bába*. Antti J. Jokinen történelmi drámájának főhősei, a félig finn származású SS-tiszt és az észak-finn bába 1944-ben még egy oldalon állnak, noha mind a németek, mind

Selma Vilhunen:
Varpu
(Linnea Skog)

az oroszok megsanyargatták őket. Bombák tüzeiben szerelmük egyre szenvedélyesebb lesz, a háború ugyan egy időre szétválasztja őket, de utána újra egymásra találunk. Mesés történet, tele borzalommal és szépséggel, valamint rengeteg dramaturgiai hibával, kidolgozatlan jelenettel is. Kár, mert maga a történet megkapó, a színészi játék is kiemelkedő: különösen Krista Kosonen (a finn Kristen Stewart) alakított nagyot a Vadszemnek becézett bába szerepében.

A családi drámák sorát gazdagította a Finn Filmnapokon *A házsártos*, Dome Karukoski filmje, mely egy öregemberről, örök-bölcsész fiáról és karrierista menyéről szól. Valamint az együttélés problémáiról, amikor az idős ember egy baleset következtében már nem tudja ellátni önmagát, és kénytelen a „gyerekekhez” költözni. A film kedvesen mutatja be a szinte semmilyen jellemfejlődésre sem képes karaktereit, miközben pontosan fél órával hosszabb, mint ameddig működni tud a kicsit Aki Kaurismäki világára is hajazó környezetben zajló történet.

Nem ez volt a helyzet a *Varpuval*, Selma Vilhunen filmjével. A címszereplő Varpu egy tizenkét éves kislány, akinek gyermeteg édesanyja olyan mintha a nővére, sőt, leginkább a húga lenne, apja pedig gyakorlatilag nincs. Varpu hamarabb tanul meg vezetni, mint az anyuká-

ja, aztán egy lopott autóval elindul Ouluba, hogy rég kámforrá vált apukáját megkeresse. Bár ne tenné, noha megleti a férfit, hamar kiderül: ő aztán még inkább alkalmatlanabb, mint az anyja, nemcsak a gyerekeknevelésre, hanem magára az életre is. Szívbemarkoló tragédia női érzékenységgel ábrázolva – mind a rendezői, mind a színészi oldalán: különösen a kislány, Linnea Skog játéka, vagy inkább jelenléte volt különösen megkapó. Vilhunenről annyit érdemes még tudni, hogy 2013-ban az ő rövidfilmje volt a második finn alkotás, melyet valaha Oscar-díjra jelöltek. (Az első 2003-ban Aki Kaurismäki *A múlt nélküli embere* volt.)

A fesztivál másik erős drámája, a *Feloldozás*, Petri Kotwica filmje volt. Kiia és Lauri gyermeket várnak, aki koraszülöttként érkezik, a kórházba vezető út hevében elgázolnak egy férfit. Csak a férj veszi észre a sebesültet, de féltésből nem árulja el a nejeének, aki úgy jön rá, elütött valakit, hogy összebarátkozik az áldozat feleségével a kórházban. A történet, habár érdekes, de nagyon könnyen tévéfilmes-kategóriába süllyedhet a lelkiismeret-furdalás, a lelkész férj hideg-rideg megoldásai, s a megható párbeszédök ötvözetében – bizony, el is indult ezen az úton a film közepe felé. Ugyanakkor a finnek sötét drámákat kedvelő, s a Berlinalét is megjáró rendezőjének, Kotwicának van elég érzéke ahhoz,

hogy kikerülje ezt a csapdát, s egy hihetetlenül abszurd befejezéssel visszaemelte a filmet a mélyen megérintő, elgondolkodtató mozi alkotások világába. Ezt csak erősítette a finnek másik nagy nemzetközi női sztárja, Laura Birn nagyszerű játéka is.

A vetítések mellett szervezett beszélgetéseken mostanában divatos témák – sound design és a nők szerepe a filmiparban – kerültek terítékre. Ezekben az alkalmakon a meghívott alkotók (Birn, Jankere, Kotwica) is részt vettek. Jó hangulatú dialógusok voltak nézők és művészek között, valamint a filmek s a publikum közötti összhang, mely végig ott volt a levegőben, jelezte, a finnugor kultúrörökség napjainkban is létezik. •

